

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä Kansalaisjärjestöteemaryhmä TOIMINTAKERTOMUS 2010

Kolmas sektori ja järjestöt nousevat usein esille puhuttaessa suomalaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudesta. Maan hallitus on todennut haluavansa edistää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta palvelutuotannossa. Myös kunnat nostavat kolmannen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön yhdeksi keskeisimmistä keinoista tehostaa palvelujen tuottavuutta ja tehokkuutta.

Kilpailulainsäädännön ja julkisen talouden tiukentuminen sekä väestön ikääntyminen ja maaseudun palvelujen tuottamisen erityispiirteet asettavat nekin erityisiä haasteita kolmannelle sektorille.

Kansalaisjärjestöteemaryhmän päätehtävänä on hahmottaa ajanmukainen kuva maaseudulla toimivien järjestöjen mahdollisuuksista asukkaiden tarvitsemien palvelujen tuottamiseen. Teemaryhmän toimikausi on 1.1.2009-31.12.2011. Teemaryhmä on aloittanut toimintansa keväällä 2006.

Yhteistyötä verkostossa

Kansalaisjärjestöteemaryhmän työotteessa korostuvat verkostomainen yhteistyö sekä tiedon tuottaminen ja välitys.

Teemaryhmän jäsenjärjestöt ja kuntien edustajat muodostavat yhteistyöverkoston sisärenkaan. Ulkorenkkaalla yhteistyötä tehdään ministeriöiden, järjestöjen, muiden teemaryhmien, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan, yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa.

Teemaryhmä piti viisi varsinaista kokousta. Kesäkokous pidettiin Päijät-Hämeen suuntautuneen opintomatkan yhteydessä.

Tutkimusta

Teemaryhmän työssä painottui **Kolmas sektori maaseutukunnissa** –tutkimuksen loppuunsaattaminen ja sen tuloksista kertominen. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisena toimijana kolmas sektori nähdään maaseutumaisissa kunnissa nyt, kun kuntarakenne, palvelurakenne ja ikärakenne muuttuvat voimakkaasti.

Tutkimuksesta ilmestyi neljä julkaisua:

- Ritva Pihlaja: **Kolmas sektori maaseutukunnissa** (HY Ruralia-instituutti, julkaisuja 19, sekä painettu julkaisu että pdf, painettua julkaisua voi tiedustella suoraan tekijältä)
- Ritva Pihlaja: **Kolmas sektori ja julkinen valta** (Kunnallisan alan kehittämmissäätiö, tutkimusjulkaisuja 61, sekä painettu julkaisu että pdf)
- Krista Antila: **Italian ja Veneton läänin kolmas sektori – maaraportti maaseutualueiden palvelutuotannon haasteista ja hyvistä käytännöistä** (HY Ruralia-instituutti, raportteja 57, pdf)
- Jussi Telaranta: **Iso-Britannian kolmas sektori – maaraportti Skotlannin maaseutualueiden palvelutuotannosta** (HY Ruralia-instituutti, raportteja 58, pdf)

Kansalaisjärjestöteemaryhmä toimi tämän Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin hallinnoiman ja Kunnallisan alan kehittämmissäätiön ja YTR:n rahoittaman tutkimuksen ohjausryhmänä ja teemaryhmän sihteeri Ritva Pihlaja tutkimushankkeen puolipäiväisenä tutkijana. Tutkimushankkeen varsinainen toteutus ajoittui vuosille 2008-2009.

Tutkimuksen alustavia johtopäätöksiä hyödynnettiin teemaryhmän työssä monin tavoin jo tutkimuksen aikana. Lopullisten tulosten jalkauttamista jatkettiin alustuksissa, lehtikirjoituksissa sekä säädöshankkeisiin vaikuttamisessa. Ritva Pihlaja piti vuoden aikana nelisenkymmentä aiheeseen liittyvää alustusta mm. Oulussa, Ilmajoella, Ikaalisissa, Lohjalla, Lahdessa, Porissa, Tampereella, Jyväskylässä, Ristiinassa, Riihimäellä ja Helsingissä. Tutkimuksesta ilmestyneitä julkaisuja jaettiin kuntiin, kirjastoihin, kehittäjille, virkamiehille ja tutkijoille.

Teemaryhmän työ tutkimuksessa tuotetun tiedon hyödyntämiseksi osana käytännön kehittämistyötä, poliittista valmistelua ja päätöksentekoa jatkuu edelleen vuoden 2011 aikana.

Alustuksia, yhteiskunnallista yrittäjyyttä, kansalaisyhteiskuntasitoumuksen valmistelua

Teemaryhmä osallistui aktiivisesti vuoden aikana vilkastuneeseen keskusteluun **yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä**. Sihteeri osallistui lisäksi syyskuussa Skotlantiin järjestetyille opintomatkalalle, jossa tutustuttiin harvaan asutulla maaseudulla toimiviin yhteiskunnallisiin yrityksiin.

Kansalaisjärjestöteemaryhmä toi keskusteluun maaseudun rajallisten palvelumarkkinoiden ja maaseudulla toimivien järjestöjen näkökulmaa. Yhteiskunnallisen yrityksen määritelmää Suomessa hahmotettaessa on tärkeää ottaa huomioon ne toimijat, jotka jo nyt toimivat yhteiskunnallisten yritysten tavoin. Yhteiskunnallista yrittäjyyttä edustavat ne lukuisat järjestöt, jotka tuottavat palveluja, myös maaseudulla. Yhtenä hyvin keskeisenä näkökulmana tulee olla kysymys siitä, miten ihmisten kannalta tärkeiden peruspalvelujen tuotanto ja rahoitus turvataan, kun väestö vanhenee ja kuntatalous on entistä tiukemmalla. Tämä on varsinkin harvaan asutun maaseudun olosuhteissa haasteellista, koska 1) palvelujen tuottamisen kustannukset ovat korkeammat kuin keskuksissa, 2) asukkaiden tulotaso ja maksukyky on usein asutuskeskuksia alhaisempi ja 3) mahdollisuudet kannattavaan liiketoimintaan ovat edellä mainituista syistä rajalliset.

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden käsitteen rinnalla on siis hahmoteltava rajanvetoja, jotka liittyvät mm. julkisiin/julkisiin varoin rahoitettuihin/yleishyödyllisiin palveluihin sekä kilpailuneutraliteettiin eli aiheisiin, jotka nousevat jatkuvasti esille teemaryhmän työssä ja joita on käsitelty laajasti valmistuneessa *Kolmas sektori maaseutukunnissa* –tutkimuksessa.

Tärkeä tiedon välittämisen ja verkostoitumisen kanava teemaryhmän työssä on oikeusministeriön yhteydessä toimiva **Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta** (KANE) ja sen työryhmät. Neuvottelukunnan tehtävänä on edistää valtiovallan ja järjestöjen yhteistyötä. Kansalaisjärjestöteemaryhmän toimimista KANE:n YTR-linkkinä ja sisällöntuottajana helpottaa se, että teemaryhmän puheenjohtaja Heikki Kukkonen on KANE:n jäsen.

Kolmannen sektorin toimintaedellytysten vahvistamiseksi tarvitaan monenlaisia toimia. Yhtenä keinona vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa ja kolmatta sektoria KANE esittää kansalaisjärjestöteemaryhmän aloitteesta **kansalaisyhteiskuntasitoumuksen** tekemistä Suomessa vuonna 2011. Heikki Kukkonen on toiminut asiaa valmistelleen työryhmän puheenjohtajana.

Teemaryhmän tuottama **YHTÄLÖ-opas** eli yhdistysten talous- ja vero-opas päivitettiin jälleen joulukuussa 2010. Vuonna 2008 koottu opas neuvoo pienen yhdistyksen arkisissa talous- ja veroasioissa. Päivityksessä otettiin huomioon muun muassa syyskuun alussa 2010 yhdistyslakiin tehdyt muutokset koskien mm. pienten yhdistysten toiminnantarkastusta sekä jäsenten mahdollisuutta osallistua yhdistyksen kokouksiin postitse tai sähköisiä yhteyksiä käyttäen. Päivitetty opas löytyy teemaryhmän sivuilta osoitteesta www.maaseutupolitiikka.fi/files/844/Yhtalo.pdf.

Vuosi 2010 osoitti, että kysyntä *Kolmas sektori maaseutukunnissa* -tutkimuksessa tuotetulle tiedolle on erittäin suuri. Tämä osoittaa, että teemaryhmän lähtökohta tutkimushanketta vuonna 2007 suunniteltaessa –luotettavan tietopohjan vahvistaminen maaseudun kolmatta sektoria koskien, poliittisen vaikuttamistyön ja päätöksenteon pohjaksi – oli oikea. Tarve järjestöjen ja kolmannen sektorin, palvelutuotannon, palvelujen rahoituksen ja suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan ajankohtaisten haasteiden pohtimiseen on eri areenoilla hyvin suuri, ja tähän tarpeeseen teemaryhmän tutkimus vastaa erinomaisen hyvin. Tämä näkyi vuoden 2010 aikana käytännössä siinä, että tutkimuksen tuloksista kertominen vei teemaryhmän sihteerin työpanoksesta suurimman osan. Tämä puolestaan heijastui siihen, että muut teemaryhmän toimeksiannossa määritellyt tehtävät jäivät vähemmälle huomiolle.

Kansalaisjärjestöteemaryhmän kokoonpano vuonna 2010

Puheenjohtaja:

Dosentti, TkT *Heikki Kukkonen*, Kotiseutuliitto (hallituksen puheenjohtaja)

Jäsenet:

Asiamies *Sebastian Gripenberg*, Svenska Studiecentralen (kesäkuusta 2010 alkaen hoitovapaalla)

Asiamies *Catharina von Schoultz*, Svenska Studiecentralen (Sebastian Gripenbergin sijaisena)

Kyläasiamies *Pirkko Annala*, Seinäjoen Seudun kehittämissyhdystys Liiveri ry
Erityisasiantuntija *Päivi Kurikka*, Kuntaliitto

Pääsihteeri *Aimo Strömberg*, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry

Toiminnanjohtaja *Juhani Nenonen*, Omakotiliitto

Toiminnanjohtaja *Liisa Niilola*, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus

Toiminnanjohtaja *Anitta Pehkonen*, OK-opintokeskus

Kehittämisjohtaja *Tuomas Perheentupa*, Suomen Kylätoiminta

Hallintojohtaja *Reijo Petrell*, Suomen 4H

Pääsihteeri *Tuija Sivonen*, Suomen Nuorisoseurojen Liitto

Tutkija *Heikki Susiluoma*

Kansalaisjärjestöteemaryhmä - Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä – www.maaseutupolitiikka.fi/kansalaisjarjesto

Ryhmän sihteeri, projektipäällikkö
Ritva Pihlaja
Pehtorintie 8, 06400 Porvoo
ritva.pihlaja@pp.inet.fi
0400 895 140

Ryhmän puheenjohtaja
Heikki Kukkonen
heikki.kukkonen@tkk.fi
0400 402299

Hallinnointi
Suomen Nuorisoseurojen liitto
Tuija Sivonen
tuija.sivonen@nuorisoseurat.fi
0400 957842

Puheenjohtaja *Timo A.Säkkinen*, Rajaseutuliitto
Toiminnanjohtaja *Airi Tella*, Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto
Toiminnanjohtaja *Paula Yliselä*, Maaseudun Sivistysliitto

Sihteeri:

Projektipäällikkö *Ritva Pihlaja*, Suomen Nuorisoseurojen Liitto / YTR